

БЕЗПЕКА ПРАЦІ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ ЗЕМЛЯНИХ РОБІТ

Практично кожний нормативний документ, пов'язаний з експлуатацією підземних інженерних комунікацій, містить вимоги безпеки праці під час виконання земляних робіт. Земляні роботи невибуховим способом можуть виконуватись як вручну, так і з використанням засобів механізації під час будівельних, ремонтно-відновлювальних і пошукових робіт. Як засоби механізації можуть використовуватись землерийні машини (наприклад, екскаватор), бурильна установка та засоби гідромеханізації. Набувають розповсюдження нові технології проведення земляних робіт (наприклад, горизонтальне направлене буріння,

безтраншейне улаштування трубопроводів під дорогами та іншими інженерними комунікаціями шляхом продавлювання ґрунту*), використання яких має значні переваги над звичайним траншейним способом при прокладанні інженерних комунікацій через транспортні магістралі. Але використання безтраншейної технології в ґрунтах з камінними вклученнями або за наявності в насипному ґрунті твердих предметів (каміння, бетону, металу тощо) є недоцільним.

Автор спробував на базі чинного законодавства систематизувати та узагальнити вимоги щодо безпеки праці під час виконання земляних робіт на інженерних комунікаціях (без урахування земляних меліоративних робіт та особливостей ґрунтів — просадочних, вічної мерзлоти, засолених і болотистих) для практичного використання у своїй роботі інженерами з охорони праці, іншими працівниками підприємств різних галузей промисловості.

Нормативна база

Однозначного визначення поняття «земляні роботи» не існує. Ці роботи передбачають розробку виїмки з поверхні землі (котлован, траншея, канава, колодязь). Не визначено також однозначну межу, за якої роботи в колодязі належать до підземних робіт.

Земляні роботи, що виконуються на глибині понад 2 м або в зоні розташування підземних комунікацій чи під водою, належать до робіт підвищеної небезпеки. Тож відповідно до п. 63 додатка 1 до Порядку видачі дозволів Державним комітетом України з нагляду за охороною праці та його територіальними органами (НПАОП 0.00-4.05-03) суб'єкт господарювання повинен отримати дозвіл на їх виконання.

Базовим документом, що встановлює вимоги безпеки праці під час земляних робіт, є СНиП 3.02.01-87 «Земляные сооружения, основания и фундаменты». Вимоги безпеки праці під час земляних робіт, пов'язані з експлуатацією інженерних комунікацій, визначають відповідні розділи нормативно-правових актів з охорони праці, в тому числі розділ 9 СНиП III-4-80* «Техника безопасности в строительстве» (НПАОП 45.2-7.02-80); розділ 6.2 Правил охорони праці при будівництві та ремонті об'єктів житлово-комунального господарства (НПАОП 45.2-1.02-90); розділ 7.4 Правил безпеки під час реконструкції будівель і споруд промислових підприємств (НПАОП 45.2-1.12-01); розділ 6.2 Правил безпечної експлуатації

электроустановок потребителей (НПАОП 40.1-1.21-98); розділ 8 Правил безпеки при роботах на кабельних лініях зв'язку та проводового мовлення (НПАОП 64.2-1.07-96); розділ 13.2 Правил безпечної експлуатації магістральних газопроводів (НПАОП 60.3-1.03-04); розділ 4.15 Правил безпечної експлуатації тепломеханічного обладнання електростанцій і теплових мереж (НПАОП 40.1-1.02-01); розділ 9 Правил охорони праці під час експлуатації водопровідно-каналізаційних споруд на залізничному транспорті (НПАОП 60.1-1.01-04); розділ 5.1 Правил охорони праці під час будівництва і експлуатації міських вулиць та доріг (НПАОП 45.23-1.05-91); розділ 7.2 Правил охорони праці на міському електричному транспорті (НПАОП 60.2-1.01-06).

Порядок організації земляних робіт встановлюють окремі нормативні документи Міністерства регіонального розвитку та будівництва України (наприклад, розділ 15 ДБН В.2.5-20-2001 «Інженерне обладнання будинків і споруд. Зовнішні мережі та споруди газопостачання»), а кошторисні розрахунки — ДБН Д.2.4-1-2000.

Серед нормативних документів, які встановлюють вимоги безпеки праці під час проведення земляних робіт засобами гідромеханізації, можна відзначити відсутню в Реєстрі нормативно-правових актів з охорони праці Інструкцію з техніки безпеки при виконанні земляних робіт методом гідромеханізації (НАОП 1.1.10-5.15-82), а також розділ 5 СНиП 3.02.01-87 та ГОСТ Р 12.3.048—2002. До відома, в Росії практикується розробка терито-

* Вимоги безпеки безтраншейного виконання робіт встановлюють, наприклад, Правила безпеки при прокладанні підземних комунікацій методом «продавлювання» (НПАОП 45.21-1.09-97), «Технические указания по бестраншейной прокладке трубопроводов и канализации под полотном железнодорожных и автомобильных дорог» (ВСН 121-65). Необхідно відзначити, що в Росії практикується розробка місцевих територіальних будівельних норм — «Бестраншейная прокладка коммуникаций с применением микротуннелепроходческих комплексов и реконструкции трубопроводов с применением специального оборудования» (ТСН 40-303-2003 або МГСН 6.01-03).

ріальних будівельних норм щодо порядку виконання земляних робіт, наприклад, «Правила підготовки і виробництва земляних робіт, обустройства і содержания строительных площадок в городе Москва», (2005); «Правила организации строительства и производства земляных работ на территории Московской области» (ТСН ПЗ и СР-97).

Земляні роботи в охоронних або санітарно-захисних зонах об'єктів природно-заповідного фонду та історико-культурної спадщини проводяться з урахуванням вимог відповідних нормативно-правових актів (наприклад, Порядок видачі дозволів на проведення археологічних розвідок, розкопок, інших земляних робіт на території пам'ятки, охоронюваної археологічної території, у зонах охорони, в історичних ареалах населених місць, а також досліджень решток життєдіяльності людини, що містяться під землею поверхнею, під водою на території України (постанова Кабінету Міністрів України від 13.03.2002 р. № С 316; ДБН В.3.2-1-2000).

Організація виконання земляних робіт

Поняття «земляні роботи» та «охоронна зона підземних комунікацій» тісно пов'язані між собою, тому виконання земляних робіт передбачає попередню розробку та узгодження організаційно-технічних заходів щодо умов безпечного проведення робіт в охоронній зоні інженерної комунікації (не пізніше ніж за добу до початку роботи), а також контроль організації, відповідальної за експлуатацію інженерної комунікації, за ходом ведення робіт з безпосереднім перебуванням її уповноваженого представника на місці проведення робіт.

Порядок виділення території для виконання земляних робіт розглянуто у статті М. Федоренка «Територіальний чинник в організації безпеки праці» («Охорона праці», № 5, 2008 р.).

Перед початком роботи в зоні розміщення підземної інженерної комунікації необхідно мати план-схему (картограму) про розміщення на плані місцевості і глибини залягання як підземної комунікації, на якій будуть проводитися роботи, так і розташованих у робочій зоні інших комунікацій. У разі відсутності даних про точне місцезнаходження інженерної комунікації земляні роботи проводяться після встановлення точного її перебування шляхом ручного шурфування* або зондування. Земляні роботи в охоронній зоні діючої інженерної комунікації та місцях з можливим патогенним зараженням ґрунту (звалища, скотомогильниках, цвинтарях) виконуються за нарядом-допуском** та за наявності письмової згоди (дозволу, ордеру тощо) на виконання земляних робіт від організації, яка експлуатує інженерну комунікацію.

До виконання земляних робіт можуть залучатись працівники, придатні до роботи в замкнених просторах, після проходження ними цільового інструктажу з питань охорони праці, землекопи (код професії 7129.2 за Класифікатором професій ДК 003:2005), машиністи землерийно-будівельних машин (код професії 8414) та інші.

У зоні можливого проходження людей та руху транспорту місце проведення земляних робіт огорожується залежно від умов виконання робіт, забезпечується попереджу-

вальними написами та знаками (наприклад, за ГОСТ 12.4.026—76) з сигнальним освітленням у нічний час. Місце проведення земляних робіт під час ремонту водопровідно-каналізаційних споруд огорожується відповідно до вимог ГОСТ 12.3.006—75, у межах смуги відчуження автомобільних доріг — згідно з Інструкцією щодо забезпечення безпеки дорожнього руху в місцях проведення дорожніх робіт на автомобільних дорогах (додаток А до Технічних правил ремонту та утримання автомобільних доріг загального користування України (П-Г.1-218-113-97), на будівництві — за ГОСТ 23407—78. Огородження встановлюється на відстані не менше ніж 2 м від межі виїмки, а за наявності залізничної рейкової широкі колії — не менше ніж 2,6 м. Для проходження людей через виїмку улаштовують перехідний місток шириною (за одностороннього руху не менше 0,75 м, двостороннього руху — не менше 1,2 м) з перильним огороженням з обох боків висотою 1,1 м, бортовою дошкою шириною 0,15 м та додатковою огорожувальною планкою на висоті 0,5 м від настилу.

У разі розробки виїмки в безпосередній близькості або нижче фундаментів існуючих будівель чи споруд передбачають технічні заходи щодо запобігання їх можливому руйнуванню та виникненню деформацій, наприклад, розробку виїмки виконують окремими захватками довжиною не більш як 1,5 м (п. 7.4.12 НПАОП 45.2-1.12-01). Допустима ширина виїмки (залежно від зовнішнього діаметру трубопроводу, способу його укладання та стикування з'єднань) визначена в табл. 2 СНиП 3.02.01-87. Ремонтно-відновлювальні роботи інженерної комунікації повинні виконуватись за відсутності струму або тиску в її мережі.

Земляні роботи на діючій інженерній комунікації з використанням землерийного механізму дозволяється проводити за умови наближення його робочого органу до інженерної комунікації (з усіх боків) на допустиму мінімальну відстань, величина якої залежить від виду інженерної комунікації, умов проведення робіт (наведено в табл. 1).

Необхідно зазначити, що деякі нормативні акти (наприклад, п. 8.2.5 НПАОП 64.2-1.07-96) взагалі забороняють виконання земляних робіт механізованим способом в охоронній зоні діючої інженерної комунікації, а п. 8.4.1 НПАОП 64.2-1.07-96 забороняє проведення робіт з горизонтального буріння та шляхом продавлення ґрунту в зоні розташування газопроводів. Існують інші обмеження щодо використання будівельної техніки в охоронних зонах інженерних комунікацій. Наприклад, п. 4.3.41 Правил безпеки систем газопостачання України (НПАОП 0.00-1.20-98) не допускає використання ударних механізмів для розпушування ґрунту на відстані ближче ніж 3 м від підземного газопроводу, а збивання паль (шпунтів) дозволяє проводити на відстані не ближче ніж 30 м від газопроводу (у разі вжиття додаткових заходів безпеки ця відстань може бути зменшена до 10 м); п. 7.4.16 НПАОП 45.2-1.12-01 допускає використання ударного інструменту на відстані не ближче ніж 5 м від існуючої інженерної комунікації.

Ближче від указаної в табл. 1 відстані до інженерної комунікації земляні роботи виконують вручну лопатою

* Шурфи відкопуються довжиною 1 м вздовж вісі розроблюваної виїмки, якщо вона перетинає діючу комунікацію; перпендикулярно до вісі розроблюваної виїмки через кожні 20 м, якщо вона пролягає паралельно діючій комунікації. Довжина кожного шурфу повинна перевищувати ширину розроблюваної виїмки з кожного її боку не менше ніж на 0,2 м. У випадку виявлення розшукуваної комунікації чи споруди глибина шурфів повинна перевищувати на 0,2 м глибину розроблюваної виїмки.

** За наявності різноманіття міжгалузевих форм наряд-допуску (в чинному законодавстві існує понад 20 форм нарядів-допусків, і кількість їх з кожним новим нормативним актом збільшується) автор рекомендує використовувати наряд-допуск за формою додатка 4 НПАОП 45.2-7.02-80). Рекорд за кількістю форм наряд-допуску в одному нормативному документі належить Правилам безпеки під час експлуатації магістральних нафтопроводів (НПАОП 0.00-1.21-07), де вимагається три форми нарядів-допусків: Наряд-допуск на виконання робіт підвищеної небезпеки (додаток 1), Наряд-допуск на проведення газонебезпечних робіт (додаток 3) та Наряд-допуск на ведення вогневих робіт на вибухопожежонебезпечних та пожежонебезпечних об'єктах (додаток 4).

Таблиця 1

Допустима відстань наближення робочого органу землерийного механізму до підземної інженерної комунікації

Інженерна комунікація	Допустима мінімальна відстань між робочим органом землерийного механізму та поверхнею інженерної комунікації (з усіх боків)*, м	Нормативне посилання
Газопровід (магістральний)	0,5	п. 13.2.17 НПАОП 60.3-1.03-04
Електрокабель	0,3	п. 6.2.3 НПАОП 40.1-1.21-98
Сталеві зварні, керамічні, чавунні і азбестоцементні трубопроводи, канали і колектори (у разі використання гідравлічних екскаваторів): без попереднього визначення положення інженерної комунікації	0,5	п. 3.22 СНиП 3.02.01-87
з попереднім визначенням положення інженерної комунікації	0,25	
Інші підземні комунікації та засоби механізації, а також ґрунти з валунами та каменями незалежно від комунікації і засобів механізації: без попереднього визначення положення інженерної комунікації	2 (від бокової поверхні) 1 (над верхом комунікації)	п. 7.4.16 НПАОП 45.2-1.12-01
з попереднім визначенням положення інженерної комунікації	1	

* Більшість нормативних документів не визначають допустимої відстані наближення робочого органу землерийного механізму та вид розроблюваної інженерної комунікації (наприклад, п. 4.15.3 НПАОП 40.1-1.02-01 встановлює межу 0,3 м, яка не залежить від виду розроблюваної комунікації).

(без застосування кирки, лома або інших ударних інструментів) або з використанням інших спеціальних засобів механізації. У робочій зоні будівельно-дорожніх машин, які можуть використовуватись під час земляних робіт, не допускається виконання інших робіт і перебування працівників (межа небезпечної зони робочого органу, що рухається, становить 5 м). Ґрунт з виїмки (траншеї, канали), робочий інструмент і матеріали розміщують на відстані не ближче ніж 0,5 м від бровки (зовнішнього краю) виїмки, при цьому не дозволяється відвалювання ґрунту на розташовані поруч зони, де проходять інші інженерні комунікації. Розміщення та переміщення будівельно-дорожніх машин повинні здійснюватись за межами призми можливого обвалення ґрунту виїмки. Допускається рух і стоянка будівельно-дорожніх машин на відстані, що не перевищує наведену в табл. 2, а у разі неможливості дотримання вказаної відстані стінки виїмки повинні бути закріплені.

Не допускається розробляти ґрунт шляхом підкопування. Навіси або відшарування ґрунту, що виникають під час розробки виїмки, своєчасно руйнують зверху (попередньо звільнивши зону обвалення від людей та інструменту), а у разі виявлення в стінках виїмки валунів, великого каміння або великогабаритних залишків будівельних матеріалів їх видаляють з виїмки. Під час розробки виїмки працюючі повинні розміщуватись таким чином, щоб не травмувати один одного робочим інструментом.

Виїмку необхідно захищати від дії поверхневих вод, розміщуючи відвали ґрунту з одного боку і влаштовуючи водовідвідні канали — з іншого. Швидкий приплив ґрунтових вод у виїмку потребує штучного водозниження або примусового водовідливу (вимоги щодо організації водозниження та водовідведення наведені в розділі 2 СНиП 3.02.01-87), а для мулових, ґрунтів-пливунів або у випадку можливого винесення ґрунту підземними

водами — шпунтового кріплення. Не дозволяється розробка без кріплення перезволожених піщаних, лесовидних і насипних (неущільнених) ґрунтів, а також допуск людей у траншею до установа кріплень у таких ґрунтах.

Під час виконання земляних робіт повинен здійснюватись постійний контроль за станом схилів (використовується також термін «укосів») або кріплень виїмки, повинні вживатись відповідні заходи проти обвалення ґрунту, особливо після зволоження атмосферними опадами (наприклад, зменшуючи крутизну схилів, підсилюючи кріплення).

У разі виявлення не передбачених наявною план-схемою інженерної комунікації або споруди, небезпеки обвалення ґрунту або розташованих поруч споруд, розкопування вибухонебезпечного предмета, дії всередині виїмки небезпечних або шкідливих речовин земляні роботи в таких місцях негайно припиняють, а працюючих виводять за межі небезпечної зони. Подальше виконання робіт можливе після ліквідації впливу небезпечного чинника за умови вжиття додаткових заходів безпеки, знешкодження вибухонебезпечного предмета та отримання відповідного дозволу на подальше виконання робіт.

Прохід у виїмку здійснюється через улаштований на рівну поверхню трап шириною не менше ніж 0,6 м з перильним огородженням висотою 1,1 м (для вузької виїмки допускається використання приставної драбини). Не допускається пересування по елементах кріплення виїмки, а також перебування у виїмці без виробничої потреби. Під час виконання земляних робіт на

Таблиця 2

Найменша відстань по горизонталі від основи ухилу виїмки до опори* будівельно-дорожньої машини (для ненасипного ґрунту)

Ґрунт**	Глибина виїмки, м				
	1	2	3	4	5
Піщаний, гравійний	1,5	3,0	4,0	5,0	6,0
Глинистий: супіщаний	1,3	2,4	3,6	4,4	5,3
суглинковий	1,0	2,0	3,3	4,0	4,8
глинистий	1,0	1,5	2,3	3,0	3,5
Лесовий сухий	1,0	2,0	2,5	3,0	3,5

* Під найближчою опорою розуміють край виносної опори будівельно-дорожньої машини або край основи ухилу баластової призми вантажопідіймального крана, який переміщується рейковою колією.

** Класифікацію періодичної системи ґрунтів наведено, наприклад, у додатку В до Технічних правил ремонту та утримання автомобільних доріг загального користування України (П-Г.1-218-113-97).

деяких інженерних комунікаціях згідно з нормативними документами потрібно мати кілька виходів з виїмки. Наприклад, у разі земляних робіт на трубопроводі магістрального газопроводу діаметром до 800 мм виїмка повинна мати не менше двох виходів — по одному в кожен бік виїмки, робіт на трубопроводі діаметром 800 мм і більше — не менше чотирьох виходів, розміщених по два з кожного боку трубопроводу (п. 13.2.13 НПАОП 60.3-1.03-04).

М. ФЕДОРЕНКО

Продовження див. у наступному номері

Коротким рядком

Кілька варіантів пам'ятника відомому хірургу В. Гусаку розробив донецький скульптор О. Скорих. В. Гусак був засновником і керівником (впродовж багатьох років) Інституту невідкладної та відновної хірургії АМН України у Донецьку — саме сюди привозять тяжко потерпілих під час аварій з усієї України.

У квітні 2003 р. його ім'я було присвоєно інституту. 31 травня 2009 р. вченому, який врятував життя і здоров'я сотням людей, виповнилося 67 років. Та Володимир Корнійович буквально згорів на роботі, до останніх днів перебуваючи у своїй клініці, вже прикутий до ліжка, консультував потерпілих. Пам'ятник йому буде встановлено в одному з корпусів інституту.

У квітні в Миколаївській області провели місячник з профілактики туберкульозу. На підприємствах, в установах і організаціях безплатно можна було пройти флюорографічне обстеження, отримати консультації лікарів, засоби особистої гігієни, також розповсюджувались інформаційні матеріали. Заходи проводились за підтримки Товариства Червоного Хреста, благодійних організацій «Нове століття», «Юнітус», «Віта Лайт». У поліклініках області відбулися дні відкритих дверей. Також було організовано спортивні змагання «Спорт проти туберкульозу» та інші заходи.

У Луганську на базі опікового відділення обласної клінічної лікарні планується створити сучасний опіковий центр. На капітальний ремонт відділення в 2009 р. з обласного бюджету буде виділено 1 млн. 67 тис. грн., а на придбання медичного обладнання — майже 10 млн. грн.

СУМНИЙ КОЕФІЦІЄНТ ЛЬВІВЩИНИ

Протягом останніх років кількість професійних захворювань на вугледобувних підприємствах Львівщини перебуває приблизно на одному рівні. Торік було зареєстровано 632 випадки. Коефіцієнт частоти профзахворювань з розрахунку на 10 тис. працюючих утричі перевищує відповідний показник по Донецькій, Луганській та Дніпропетровській областях. Сума страхових виплат по Львівській області у 2008 р. становила 169,189 млн. грн. Потерпілі шахтарі їх отримували вчасно, хоча заборгованість зі сплати страхових внесків до Фонду по ДП «Львіввугілля» станом на 1 лютого 2009 р. становила 27 млн. грн.

З 2 по 6 березня комісія у складі представників органів обласної та місцевої державної виконавчої влади, профспілок і роботодавців вивчала причини виникнення професійних захворювань на підприємствах ДП «Львіввугілля», ДВАТ «Шахта «Надія» та ВАТ «Львівська вугільна компанія», аналізувала роботу відповідних установ щодо профілактики профзахворювань.

Комісія звернула особливу увагу на питання проходження медичних оглядів, диспансерного обліку працівників, які працюють у шкідливих умовах праці, складання довідок про умови праці та санітарно-гігієнічної характеристики умов праці, ведення обліку пилкових навантажень та повідомлень лікувально-профілактичних закладів про встановлення причинно-наслідкового зв'язку хвороби з умовами праці. Вивчались об'єктивність розслідування профзахворювань і врахування при цьому вимог нормативно-правових актів з охорони праці та державних санітарних правил, а також дієвість запропонованих комісіями з розслідування профзахворювань заходів задля їх профілактики. Розглядалися питання зупинки роботи дільниць, використання підприємствами даного їм права на оформлення довгодіючих відхилень (ДДВ) від вимог нормативних актів, а також розробки заходів щодо запобігання профзахворюванням на час дії ДДВ. Вивчались правильність встановлення комісіями з розслідування профзахворювань осіб, які не додержували норм і правил охорони праці (у тому числі й потерпілих), застосування до них дисциплінарних стягнень та подання інформації орга-

нам прокуратури, а також наявність акта за формою П-4 на кожне встановлене професійне захворювання або групу одночасно встановлених профзахворювань для однієї особи та встановлення причинно-наслідкового зв'язку випадків смерті з професійним захворюванням та оформлення їх актом за формою П-4.

Комісія констатувала, що профзахворювання у шахтарів спричиняють наявність вугільно-породного пилу в повітрі робочої зони та дія інших шкідливих факторів. Захворювання пилкової етіології становлять понад 70%. Збільшенню частоти захворюваності на антракоз сприяє підвищений вміст у вугіллі деяких домішок, токсична дія яких пригнічує природний імунітет людини. Серед основних причин профзахворювань є також значне перевищення гранично допустимої концентрації пилу на деяких робочих місцях у підземних виробках, надмірний шум від роботи технологічного обладнання, локальна вібрація, важка фізична праця, яка використовується від 20 до 60% робочого часу. Крім того, недостатнім є фінансування галузевих програм та відсутність фінансування обласної (регіональної) програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища на 2008—2012 рр.

За підсумками роботи комісії готуються пропозиції органам виконавчої влади, лікувальним і експертним установам стосовно виправлення існуючого стану та покращання роботи з профілактики профзахворювань.

Ігор ПАРФЕНЮК,
наш власкор

ШУМ І ВІБРАЦІЯ — ЦЕ СЕРЬОЗНО

Тривалий вплив вібрації на організм працюючого призводить до розвитку вібраційної хвороби — професійного захворювання з ураженням опорно-рухової системи, судин і м'язів, серцево-судинної, нервової, травної та ендокринної систем, специфічних функцій жіночого та чоловічого організмів.

Супутніми причинами захворювання є фізичне перенапруження, вимушена незручна робоча поза, несприятливі фактори мікро- та макроклімату.

Перші випадки вібраційного захворювання були описані ще в 1911 р. У нашій країні перші випадки виявлено в 1924 р.

Вібробезпечні виробництва характерні для вугільної, гірничодобувної, дерево- та металообробної промисловості, сільськогосподарського виробництва, машинобудування, авіа- і суднобудування тощо.

Вібробезпечними є професії шахтарів, будівельників, шляховиків, вальників лісу, водіїв усіх видів транспортних засобів, важких сільськогосподарських машин, клепальників, шліфувальників, бетонярів, наждачників, заточувальників, формувальників тощо.

Джерелами вібрації є електричні, пневматичні та дизельні машини, інструменти обертального, поступального та ударного механізму дії.

У розвитку вібраційної хвороби виділяють:

локальний вплив вібрації на частину тіла, що стикається з джерелом вібрації (найчастіше руки). Ушкоджень зазнають шкіра, підшкірно-жирова клітковина, кістки, зв'язки, сухожилля, суглоби, кровоносні та лімфатичні судини, рецепторний апарат і периферичні нерви;

нервово-рефлекторна ланка. Вібрація сприймається специфічними рецепторами, що містяться в шкі-

рі, м'язах, периферичних судинах тощо. Її дія виявляється різного роду проявами з боку центральної нервової системи;

нейрогуморальна ланка. Це відповідна реакція на тривалий вплив вібрації: підвищення тонуусу кровоносних судин, ішемія, гіпоксія, зміни в різних тканинах і органах.

Згідно з останньою класифікацією виділяють наступні форми вібраційної хвороби:

від впливу локальної (через руки) вібрації;

від впливу загальної (через точки опори) вібрації;

від впливу сукупної (через руки і точки опори) вібрації.

Кожна форма вібраційної хвороби має три ступені тяжкості:

I — початкові прояви (компенсована);

II — помірно виражені прояви (субкомпенсована);

III — виражені прояви (декомпенсована).

Вібраційна хвороба від впливу локальної вібрації. На початку захворювання хворі скаржаться на болі в руках після роботи й у нічний час, які припиняються чи стихають через 30—40 хв після початку роботи, парестезію (неприємне відчуття заніміння, поколювання тощо) чи гіперестезію (підвищену шкірну чутливість) на руках. Надалі парестезія та гіперестезія змінюються зниженням поверхневої чутливості усіх видів (вібраційної, температурної, больової, менше тактильної). За виражених форм захворювання мають місце порушення чутливості у вигляді так званих «куртки» чи «напівкуртки». На зміну первісній підвищеній мерзлякуватості рук приходять побіління пальців рук від холодної води, інших охолоджених рідин і предметів, руки мерзнуть. Надалі додаються приступи «спонтанного» побіління пальців, найчастіше обумовлені низькою температурою повітря. Пізніше ангіоспазм переходить у посиніння чи почорніння пальців рук на холоді. Помірне зниження сили в руках зміню-

ється на виражену слабкість м'язів верхніх кінцівок, особливо при згинанні пальців рук, неутриманням у руках деталей і інструментів без контролю зору. Турбують судороги в м'язах рук. Руки стають блідими (пізніше з'являється «мармуровий малюнок» шкіри кистей і передпліч, посиніння та почорніння пальців рук). При вібраційній хворобі II—III ступеня відбувається потовщення суглобів кисті, округлення та опуклість нігтів, розширення нігтьових фалангів пальців рук, потовщення чи стоншення, підвищення ламкості і розшаровування нігтів, гіперкератоз (надмірне потовщення) шкіри кистей. У виражених випадках — гіпотрофія м'язів плечового пояса.

З боку нервової системи виражена загальна слабкість, підвищена дратівливість, уразливість, плаксивість, головні болі до кінця робочого дня, зниження розумової та загальної працездатності, непостійні артеріальний тиск і пульс, підвищена пітливість, порушення уваги, пам'яті, мислення, інтелекту, мови.

З боку серцево-судинної системи характерними є скарги на непостійне поколювання в області серця, частішання дихання та пульсу під час виконання звичної роботи.

З боку травної системи — симптоми розладу.

Вібраційна хвороба від впливу загальної вібрації. Розвивається при впливі транспортної вібрації (джерела — трактори гусеничні, самохідні машини, комбайни, вантажні автомобілі — МАЗи, КрАЗи та КамАЗи, тягачі, самоскиди, великовантажні, дорожньо-будівельні машини, котки, грейдери, самохідний шахтний рейковий транспорт); транспортно-технологічної вібрації (під час роботи на екскаваторах); технологічної вібрації (джерела — верстати, ковальсько-пресове устаткування) — постійної і непостійної низько- (1—4 Гц), середньо- (8—16 Гц) і високочастотної (32—64 Гц) вібрації.

Враховується стаж роботи (15—20 років), змінне, річне та стажове вібронавантаження.

Припинення контакту з вібрацією при початкових (I ступінь) і рідше при помірковано виражених проявах (II ступінь) вібраційної хвороби призводить до регресу клінічних симптомів. Якщо працівник улаштовується на роботу, де немає контакту з вібрацією та супутніх несприятливих виробничих факторів, у предпенсійному чи пенсійному віці, загострення захворювання маскується віковими змінами, прогресуванням супутніх захворювань і розвитком нових.

За умови зміни умов праці у стадії початкових проявів (I ступінь) і в молодому віці захворюлого можливе його видужання. В інших випадках захворювання призводить до зниження загальної та професійної працездатності.

У постконтактний період дії локальної та загальної вібрації (через 5 років) залишаються залишкові явища вібраційної хвороби.

Під час діагностики вібраційної хвороби використовуються: суб'єктивні дані (характерні скарги) хворого; дані об'єктивного обстеження; дані лабораторних, інструментальних і функціональних досліджень: загальних (вміст ліпідів, цукру та інші аналізи крові, загальний аналіз сечі, ЕКГ, рентгенографія органів грудної порожнини) і спеціальних (кистьова динамометрія, визначення больової чутливості, вібраційної чутливості за допомогою камертона С125 Гц чи апарата ІВЧ-02, вібротестера, температурної, тактильної чутливості, реовазографія, ультразвукова діагностика судин кінцівок, рентгенографія кісток кистей, стоп, хребта, капіляроскопія, електронейроміографія, холодова проба, електротермометрія, шкірна електротермометрія).

Тривалий **вплив виробничого шуму** на організм працюючих характеризується специфічним ураженням слухового аналізатора, нервової, серцево-судинної, травної та ендокринної систем.

Шумонебезпечними виробництвами є видобувна, дерево-, метало-, каменеобробна промисловість, ткацьке виробництво, машино-, авіа- та суднобудування тощо.

До шумонебезпечних належать професії гірників, клепальників, шлі-

фувальників, полірувальників, бетонярів, наждачників, заточувальників, слюсарів, випробувачів двигунів, котельників, чеканників, молотобійців, ковалів, бляхарів, мідників, листобійників тощо.

Дія шуму в багатьох випадках поєднується з впливом вібрації, пилу, токсичних і подразнюючих речовин, несприятливих факторів мікро- і макроклімату, зі змушенням незручним робочим положенням тіла, фізичним перенапруженням, підвищеною увагою, нервово-емоційним перенапруженням, що прискорює розвиток патології та зумовлює поліморфізм клінічної картини.

Джерелами шуму є двигуни, насоси, компресори, турбіни, пневматичні інструменти, молоти, дробарки, верстати тощо. Шуми розрізняють

за частотою: низько- (200—2000 Гц), середньо- (2000—4000 Гц) та високо- частотні (4000—8000 Гц);

за часовими характеристиками: стабільні (з коливанням інтенсивності не більш як 5 дБ), імпульсні (з різкими змінами інтенсивності (агресивніший);

за тривалістю впливу: короткочасні, довготривалі.

Гранично допустимий рівень (ГДУ) шуму — 80 дБА в октавній смузі з частотою 1000 Гц. ГДУ шуму для конкретного працівника встановлюється з урахуванням характеру виконуваної роботи, важкості, напруженості праці. Залежно від цього він може становити від 60 до 79 дБА. При інтенсивності виробничого шуму в 85 дБА професійна приглухуватість виявляється у 5% працівників, при 90 — у 10%, при 100 — у 12%, при 110 — у 34%.

Шум, що перевищує ГДУ, діє на організм працюючого специфічно та неспецифічно.

Специфічна дія шуму позначається на слуховому аналізаторі. Дистрофічні (оборотні), а потім деструктивні (мало- чи необоротні) зміни в слуховому аналізаторі розвиваються внаслідок тривалого перебування працюючого в режимі підвищеного шумового навантаження, підвищеної імпульсації, у виснажую-

чому режимі і призводять до розвитку професійної приглухуватості.

Хворі в першу чергу висувають **неспецифічні скарги:**

з боку нервової системи — на дратівливість, плаксивість, образливість, лабільність настрою, підвищену фізичну і розумову стомлюваність, порушення сну, зниження пам'яті, головні болі до кінця робочого дня, запаморочення (астенічний, астеновегетативний, астеноневротичний синдроми);

з боку серцево-судинної системи — на колючі, потім стискаючі болі в області серця, непостійні пульси і артеріальний тиск, підвищену пітливість, руки і ноги мерзнуть;

з боку травної системи — на розлади.

Пізніше з'являються скарги на шум, дзвін, писк у вухах, зниження слуху на обидва вуха, запаморочення, нестійку ходу тощо.

Зниження слуху відбувається спочатку на високі частоти — від 4000 до 8000 Гц (спектр частот виробничого шуму), що не зачіпають частоти від 200 до 2000 Гц (діапазон частот розмовної мови). Далі слух знижується і на ці частоти. Хворий починає погано розрізняти слова, потім погано чути розмовну мову і скаржитися на зниження слуху.

При об'єктивному лабораторному, функціональному та інструментальному дослідженні раніше за часом з'являються ознаки ураження нервової, травної, серцево-судинної та ендокринної систем. Змінюється функціональний стан вестибулярного, зорових і шкірних аналізаторів, знижується статична витривалість м'язів, з'являються тремор пальців витягнутих рук, нестійкість у позі Ромберга, ністагм, зміна кольору шкірних покривів, зниження чутливості в дистальних (периферичних) ділянках тіла.

Припинення контакту із шумом при початкових ознаках його впливу призводить до стабілізації процесу і часткового відновлення гостроти слуху, рідше — до зворотного

розвитку неспецифічних змін з боку нервової, серцево-судинної та іншої систем. Перехід на іншу роботу у пізніші терміни є запізнілим заходом і не відновлює здоров'я та працездатність. На цей час уже наростають вікові зміни у хворого, прогресування супутніх захворювань і розвиток нових.

До ускладнень шумових впливів можна віднести серцево-судинні порушення, інсульт, енцефалопатію, кардіоваскулярні порушення, інфаркт міокарда, гіпер- і гіпотонічну хвороби, гострі та хронічні гастроентерологічні порушення.

Неспецифічна дія шуму позначається на функції центральної нервової, травної системи (до виразкових проявів), серця (до інфаркту міокарда), судин (до гострого порушення кровообігу в міокарді, мозку), підшлунковій залозі та на інших органах.

Останнім часом виділяють початкові ознаки впливу шуму на орган слуху, легке зниження слуху (I ступінь), помірне (II ступінь) і значне (III ступінь).

Розрізняють раптову приглухуватість (яка розвилася за 1 добу), гостру (за 1—2 тижні), підгостру (за 3 тижні), хронічну (поступово).

Під час звернень пацієнтів перевіряється гострота слуху на розмовну та шепітну мову; беруться камертональні і проводяться порогова й вегетативно-вестибулярна проби, надпорогова тональна аудіометрія.

Як під час дії вібрації, так і під час впливу шуму необхідними є консультації фахівців вузького профілю (невролога, ангиолога, кардіолога, оториноларинголога, сурдолога, за необхідності — гастроентеролога, ендокринолога та ін.).

Лікування вібраційних і шумових уражень має бути індивідуальним і комплексним.

У разі впливу вібрації лікування спрямоване на усунення місцевих і загальних проявів вібраційної хвороби. Для лікування локальних проявів дії вібрації застосовують такі процедури: розтирання, масаж, теплі дво- чи чотирикамерні ванни, аплікації парафіну, озокериту, лікувальної грязі у поєднанні з ропою, фонофорез засобів, що нормалізують тонус капілярів.

Фізіотерапевтичне лікування включає ампліпульстерапію, ультрафіолетове опромінення на комірцеву зону, ультразвук, а також сухоповітряні ванни з набором трав, локальну баротерапію, рефлексотерапію, внутрішньовенне лазерне опромінення крові, масаж плечового пояса, лікувальну гімнастику, сірководневі, йодобромні, азотно-термальні ванни.

У лікуванні проявів дії вібрації та шуму використовують вітамінотерапію, біогенні стимулятори, адаптогени (елеутерокок, китайський лимонник, женьшень, пантокрин, апілак тощо).

Лікування загальних проявів тривалого впливу виробничої вібрації та шуму проводять відповідні фахівці (кардіолог, невролог, акушер-гінеколог, гастроентеролог та ін.).

Лікування професійної приглухуватості включає використання засобів, що вибірково поліпшують мозковий кровообіг, біогенних стимуляторів, адаптогенів, вітамінотерапії тощо. Симптоматичне лікування спрямоване на усунення шуму, писку, дзвону у вухах. Консервативними методами лікування професійної приглухуватості можливо добитися деякого поліпшення слуху чи стабілізації процесу. Повного відновлення слуху добитися не можна. Хірургічному лікуванню професійна приглухуватість не підлягає.

Для боротьби з виробничим шумом, загальною і локальною вібрацією застосовують профілактичні заходи. Це удосконалення технологічного устаткування і технологічних процесів, якісне проведення попередніх під час прийняття на роботу профілактичних медичних оглядів, якісний періодичний медогляд працюючих.

Обов'язковий склад лікарської комісії та обов'язкові дослідження під час медогляду визначено Порядком організації медоглядів працюючих певних категорій, затвердженим наказом МОЗ України від 21.05.2007 р. № 246. У цьому ж документі визначено додаткові протипоказання до приймання на роботу і продовження роботи у контакті з вібрацією, з інтенсивним виробничим шумом.

Комплекс профілактичних заходів включає також регулярне використання індивідуальних (віброгасні рукавички, віброгасні черевики, навушники, шоломи, беруші тощо) і колективних засобів захисту (звукоізовані кабінки, приміщення для персоналу, для устаткування тощо); оздоровлення осіб, які контактують з вібрацією і шумом;

використання захисту часом — виключення надмірно тривалого стажу роботи в контакті з вібрацією і шумом, понаднормових робіт, регулярне використання додаткових до обідньої узаконених перерв для відвідування гідропроедурної (теплі ванночки, самомасаж і розтирання рук рушником).

Хворому з діагнозом «вібраційна хвороба» протипоказано працю з впливом вібрації, фізичного (статичного і динамічного) перенапруження, несприятливих факторів мікроклімату, з тривалим перебуванням на ногах, у вимушеній незручній робочій позі, інших несприятливих виробничих факторів залежно від ураженої системи чи органа.

При діагнозі «приглухуватість» праця з впливом шуму, несприятливих факторів мікроклімату, вібрації, інших несприятливих виробничих факторів протипоказана залежно від ступеня ураження системи чи органа.

Необхідно зазначити, що серед працюючих Одеси діагноз «вібраційна хвороба» не реєструється з 2002 р. Діагноз «двостороння нейросенсорна приглухуватість» встановлюється профпатологічним центром науково-дослідного інституту медицини транспорту щороку 1—2 працюючим.

Для встановлення зв'язку захворювання з трудовою діяльністю необхідно надати копію трудової книжки, санітарно-гігієнічну характеристику умов праці та амбулаторну карту хворого.

І. КЛИМЕНТЬЄВ, головний державний санітарний лікар Одеси, **М. ГАВРИЛЕНКО**, завідувачка відділення гігієни праці Одеської міськСЕС, **Т. ДОСКОЧ**, завідувач відділення гігієни праці СЕС Приморського району, **С. ТКАЧЕНКО**, лікар відділення гігієни праці СЕС Приморського району (Одеса)

Коротким рядком

Аргументи трудового колективу шахти «Краснопільська» (м. Брянка Луганської області) виявилися вагомішими, ніж у прихильників «реструктуризації» цього підприємства. Закриття шахти не лише позбавляло засобів до існування багатьох сімей гірників, під землею залишалися величезні запаси палива. Вирішення питання про ліквідацію підприємства переглянуто: на «Краснопільській» продовжать видобуток палива, ввівши її до структури шахти «Романівська». Прибуток, який одержать при цьому, дасть можливість вирішити багато соціальних проблем і окупити витрати на відкачування підземних вод.

Майже півсотні громадян, потерпілих на виробництві, і членів їхніх сімей щороку звертаються до теруправління Держгірпромнагляду по Кіровоградській області за роз'ясненням вимог законодавства про охорону праці. Проте інвалідам важко потрапити до будівлі теруправління. Тому теруправління уклало договір з обласною бібліотекою імені Д. Чижевського, де створено умови для безперешкодного доступу інвалідів і людей похилого віку до приміщення. Тут посадові особи теруправління приймають відвідувачів щомісяця другої та четвертої п'ятниці.

На металургійному комбінаті імені Ілліча в Маріуполі Донецької області в умовах кризи зможуть обійтися без введення чотириденного робочого тижня. Як повідомили у прес-центрі підприємства, збитковість продукції металургів знижується. Повністю одержують працівники й зарплату, незважаючи на те, що колективний договір в особливих обставинах передбачає її зменшення до 2/3. На комбінаті поки що не вдаються й до скорочення чисельності персоналу, адміністрація не ініціює й неоплачувані відпустки.

ПОРЯДОК У ЗАКОНОДАВСТВІ — ГОЛОВНЕ

В управлінні виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань в Одеській області створено службу страхових експертів з охорони праці. На 1 січня 2009 р. вона налічувала 27 працівників.

Як працювали страхові експерти протягом минулого року? Що потрібно для того, щоб підвищити ефективність їхньої роботи? Про це розмірковує начальник відділу організації профілактики нещасних випадків на виробництві та профзахворювань — головний експерт з охорони праці обласного управління виконавчої дирекції Фонду Г. КОЗЕРАЦЬКИЙ.

Станом на 1 січня 2009 р. у робочих органах Фонду області було на обліку 63 619 підприємств-страхувальників, кількість працюючих на яких — 710 218 осіб.

Минулого року в області було зареєстровано 498 нещасних випадків, під час яких потерпіло 517 осіб, у тому числі 115 — зі смертельними наслідками. Зареєстровано також 12 профзахворювань.

Із загальної кількості нещасних випадків страховими визнані 324 (потерпіло 328 осіб, у т. ч. 23 — загинуло).

У 2008 р. порівняно з 2007 р. кількість нещасних випадків на виробництві зменшилась на 68 (12%), у тому числі зі смертельними наслідками — на 3 випадки (2,5%), кількість страхових нещасних випадків — на 62 (16%), у тому числі зі смертельними наслідками — на 4 (14,8%). Кількість професійних захворювань збільшилась на 2 випадки (20%).

З метою зниження рівня травматизму на виробництві та професійних захворювань службою страхових експертів з охорони праці у 2008 р. проведено 1816 перевірок стану профілактичної роботи. Було виявлено 16 369 порушень законо-

давства про охорону праці. Матеріали про проведені роботодавцями на виконання внесених подань заходи зосереджуються у відділеннях Фонду, кожний страховий експерт здійснює контроль за виконанням своїх подань.

У випадках, коли власник ігнорує виконання подання, робочі органи Фонду інформують органи державного нагляду за охороною праці, надають їм пропозиції щодо притягнення до відповідальності таких керівників. У 2008 р. було направлено 17 подань.

Крім того, робочі органи Фонду інформують органи прокуратури про кожний нещасний випадок на виробництві, що не підлягає спеціальному розслідуванню, та професійне захворювання, якщо вина за їх настання частково або повністю покладається на посадових осіб підприємств, установ чи організацій.

Серед багатьох проблем, які виникають сьогодні в суспільстві, є одна, яка потребує негайного вирішення. Проаналізувавши ситуацію, що склалася на ринку праці в області, можна стверджувати, що значна частка економічно активного населення регіону (а це близько 300 тис.

осіб) ніде не працює та не охоплено увагою відповідних державних служб.

Як показує практика, велика кількість таких осіб працює на підприємствах без документального оформлення трудових відносин з роботодавцем. Крім того, останнім часом серед роботодавців поширилась практика укладання з виконавцем робіт цивільно-правових договорів підряду, які передбачають їх виконання на свій ризик.

Користуючись тим, що чинне трудове законодавство України застаріле та не відповідає реаліям сьогодення, роботодавець примушує осіб, яких наймає на роботу, погоджуватись на його умови. Ситуація, що склалася на ринку праці в результаті фінансово-економічної кризи, яка почалася в Україні восени 2008 р., ще більше погіршила становище людини праці. Про це свідчать хоча б такі випадки, коли працівник, отримавши травму на виробництві, піддавшись на вмовляння, а подеколи і на погрози роботодавця, погоджується не розголошувати факт нещасного випадку, а потрапивши до лікарні, стверджує, що він травмувався в побуті. Таким чином працівники самі позбавляють себе права на соціальний захист, гарантований їм Конституцією України, бо законодавство про працю та встановленим гарантії поширюються тільки на осіб, що уклали трудовий договір.

Особливо це актуально тоді, коли з такою особою трапляється нещасний випадок. Члени комісії з розслідування нещасного випадку змушені витратити час на з'ясування характеру трудових відносин між потерпілим та роботодавцем, що, в свою чергу, суттєво позначається на його кваліфікуванні. У разі, коли комісія доходить висновку, що трудові відносини мають ознаки договору підряду, і на цій підставі не пов'язують його з виробництвом, потерпілий починає звертатись зі скаргами до різних інстанцій.

Відповідно до ст. 24 Кодексу законів про працю України трудовий договір укладається, як правило, в письмовій формі. Ця ж стаття визначає випадки, коли додержання пись-

мової форми є обов'язковим. З цього випливає, що використання найманої праці без документального оформлення трудових відносин з працівником є законним тільки у випадках, коли закон не вимагає такого оформлення.

Отже, можна зробити висновок, що всі випадки використання найманої праці без документального оформлення є законними, а це сотні тисяч людей, які вступатимуть у такі трудові відносини.

Якщо виходити із вищезазначеної норми законодавства про працю, ми отримуємо ситуацію, коли громадяни, не сплативши жодної копійки до цільових фондів соціального страхування, державного бюджету, отримують право на відповідні пільги та виплати від цих установ, що врешті-решт призведе до їх спустошення. У разі невжиття негайних заходів щодо перегляду відповідних норм ст. 24 КЗпП може скластися ситуація, що унеможливить виконання державою соціальних зобов'язань, які вона взяла на себе, що у свою чергу може призвести до зубожіння незахищених верств населення та соціального вибуху.

Сьогодні необхідно об'єднати зусилля всіх соціальних партнерів для того, щоб до чинного законодавства було внесено певні зміни. Зокрема, потрібно вилучити зі ст. 24 КЗпП таку суперечливу норму, як: «Трудовий договір вважається укладеним і тоді, коли наказ чи розпорядження не були видані, але працівника фактично було допущено до роботи». Крім того, було б доцільним запровадити кримінальну відповідальність за використання праці найманих працівників юридичними та фізичними особами-підприємцями без документального оформлення з ними трудових відносин.

Страхові експерти з охорони праці управління Фонду в Одеській області проводять роз'яснювальну роботу, зокрема з вищезазначених питань, серед страховальників і застрахованих осіб під час відвідування підприємств, шляхом проведення народ і семінарів. У 2008 р. було організовано 108 публікацій на сторінках місцевих газет, 67 виступів по

радіо та на телебаченні, експерти взяли участь у роботі 171 наради та 33 семінарів. Також проведено 23 засідання круглих столів, на яких розглядалися питання стану охорони праці та соціального страхування від нещасних випадків на виробництві, за участі представників місцевих органів влади, керівників і працівників, які вирішують питання охорони праці підприємств, господарств і організацій, профспілок і засобів масової інформації. На допомогу керівникам і спеціалістам з питань охорони праці підприємств страхові експерти розповсюдили 89 тис. нормативних актів, пам'яток, листівок та іншої спеціальної літератури.

За кошти Фонду було виготовлено та розповсюджено серед підприємств-страховальників 1200 інформаційно-попереджувальних знаків, 30 навчально-інформаційних стендів з інструктивними матеріалами, 300 знаків інформаційно-пропагандистського напрямку щодо питань охорони праці та соціального страхування від нещасного випадку на загальну суму 150 тис. грн. З кожним роком збільшується кількість спеціалістів, які підвищили свою кваліфікацію з питань охорони праці за рахунок Фонду соціального страхування. Якщо у 2005 р. було проведено навчання 168 спеціалістів на загальну суму 39,3 тис. грн., то у 2008 р.— 654 спеціалістів на загальну суму 149,642 тис. грн.

У 2008 р. страхові експерти надали роботодавцям і застрахованим понад 2 тис. консультацій, у тому числі — консультації та роз'яснення щодо розробки і реалізації ними ефективної системи управління охороною праці. Вони взяли участь в опрацюванні та впровадженні СУОП на 145 підприємствах. По кожному відділенню Фонду визначені базові підприємства, на яких діє СУОП або відбувається її впровадження. Досвід їх роботи використовується на інших підприємствах.

Вивчається також негативний досвід. Наприклад, на нашу пропозицію на засіданнях районної ради з питань безпечної життєдіяльності населення в I та III кварталі 2008 р. було заслухано звіти керівників СВАТ

ПРОБЛЕМИ ТА МІРКУВАННЯ

«Україна», ТОВ «Віктас», СВК «Нива», де повністю занедбано роботу з охорони праці.

Страхові експерти брали участь у комплексних перевірках 18 підприємств, організованих обласним територіальним управлінням Держгірпромнагляду. За результатами перевірок на засіданні ради територіального управління заслуговувались звіти керівників підприємств.

Управління Фонду створило веб-сайт, на якому регулярно висвітлює свою діяльність та надає інформаційні послуги громадянам.

Разом з тим для поліпшення якості профілактичної роботи з охорони праці, виконання інших статутних функцій та обов'язків Фонду потрібно виконати ряд заходів.

З огляду на недосконалість та суперечливість чинного законодавства було б доцільно доручити відповідним фахівцям виконавчої дирекції Фонду проводити моніторинг проблем, які виникають під час розслідування нещасних випадків і професійних захворювань, а шляхи їх вирішення висвітлювати у ЗМІ. Це дасть можливість визначити найболючіші проблеми, а пропозиції щодо їх вирішення — виносити на розгляд правління Фонду.

Дуже гостро стоїть питання про оперативність прибуття експертів на місце скоєння нещасного випадку. Якщо експерт невчасно прибуває на місце події, то у роботодавця з'являється додаткова можливість для підготовки усіх потрібних документів, він також може «обробити» свідків у вигідному для себе напрямі, належним чином «подати» місце нещасного випадку. Це суттєво впливає на визначення причин та обставин, за яких стався нещасний випадок, осіб, які допустили порушення, та, врешті, на кваліфікування нещасного випадку. Особливо це стосується сільських районів області, де транспортне сполучення між населеними пунктами нерегулярне або його немає взагалі. Шляхи вирішення цієї проблеми бачаться в забезпеченні страхових експертів грошима на відрядження, автомобілями та паливом для них.

Ще одна проблема — кількість штатних одиниць страхових експер-

тів у відділеннях Фонду. Сьогодні деякі експерти змушені обслуговувати по три райони області, розташовані на значній відстані один від одного. Про яку оперативність та якість профілактичної роботи тут можна вести мову? Для вирішення цієї проблеми потрібно провести відповідні розрахунки щодо навантаження на одного страхового експерта (з урахуванням усіх завдань, вирішення яких на нього покладено) та, виходячи з цього, розглянути питання про збільшення кількості штатних одиниць.

Одним із шляхів вирішення цього питання могло б стати проведення реорганізації служби страхових експертів. З цією метою їх потрібно вивести зі складу районних відділень і підпорядкувати відділу організації профілактики нещасних випадків на виробництві та профзахворювань управління виконавчої дирекції Фонду, а у віддалених районах області створити окремі дільниці з безпосереднім підпорядкуванням їх головному страховому експерту з охорони праці. Це дасть можливість, по-перше, стовідсотково зосередити зусилля страхових експертів на вирішенні поставлених перед ними завдань; по-друге, оперативно реагувати на всі нещасні випадки та поліпшити якість їх розслідування; по-третє, поліпшити якість ведення обліку нещасних випадків і профзахворювань, підготовки звітності, проведення аналізу виробничого травматизму з метою визначення пріоритетних напрямів профілактичної роботи з охорони праці; по-четверте, рівномірно розподілити навантаження на страхових експертів; по-п'яте, покращити навчання експертів з правових питань, загальних питань соціальної політики, що проводиться в регіоні, та ін.

Що це непокоїть, то це питання стосовно окремої думки страхового експерта, яку він викладає у разі незгоди зі змістом актів за формами Н-5 і Н-1 (або НПВ) під час розслідування нещасних випадків. Правильніше було б сказати, проблема — у правових наслідках, які настають у разі її виникнення.

Відповідно до п. 37 чинного Порядку розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві контроль за своєчасністю і об'єктивністю розслідування нещасних випадків, їх документальним оформленням та обліком, виконанням заходів щодо усунення причин нещасних випадків здійснюють, поряд з відповідними державними органами, виконавча дирекція Фонду та її робочі органи. Таким чином, можна зробити висновок, що «окрема думка» страхового експерта з охорони праці повинна мати статус, відмінний від окремої думки деяких інших членів комісії.

Взагалі було б доцільно окрему думку страхового експерта визнати як документ, який потрібно обов'язково розглядати під час вирішення питання щодо призначення страхових виплат потерпілому. Якщо у цьому документі вказано, що під час розслідування було допущено суттєве порушення чинного законодавства, що в свою чергу вплинуло на кваліфікування нещасного випадку, такі акти не повинні прийматися до розгляду, а їх подальша доля має вирішуватися відповідно до вимог чинного законодавства. Але щоб діяла така норма, її потрібно закріпити в законодавчому порядку.

З метою правильного застосування п. 37 Порядку та задля запобігання його вільного трактування деякими посадовими особами контролюючих органів (Держгірпромнагляд, прокуратура тощо) потрібно також чітко визначити, що в таких випадках конкретно входить до компетенції виконавчої дирекції Фонду та її робочих органів. А для цього треба визначити відповідні повноваження страхового експерта у новому Положенні про службу страхового експерта з охорони праці. Крім того, бажано визначити, яку конкретно відповідальність несе страховий експерт за свої неправомірні дії та у тому разі, якщо його діяльність завдала шкоди інтересам Фонду.

Фото **К. ЦВІГУН**

НАВЧАННЯ

АКТУАЛІЗАЦІЯ ПРОБЛЕМ МОНИТОРИНГУ ДИТЯЧОЇ ПРАЦІ ТА ПОШИРЕННЯ ВІЛ/СНІДУ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ОХОРОНИ ПРАЦІ

Під такою назвою наприкінці березня 2009 р. під егідою ДП «Головний навчально-методичний центр ННДІПБОП» відбувся семінар-нарада керівників і спеціалістів навчальних підрозділів експертно-технічних центрів з усіх регіонів України.

Учасники семінару ознайомились з реалізацією в Україні Міжнародної програми МОП-ІПЕК з використання найгірших форм дитячої праці і торгівлі дітьми, проекту МОП з впровадження політик і програм з ВІЛ/СНІДУ у сфері праці.

Винесені на розгляд проблеми актуальні з огляду на зобов'язання, які Україна взяла на себе, ратифікувавши

низку конвенцій і протоколів МОП та ООН. І це не лише питання гармонізації українського законодавства із світовими нормами. Актуальними є питання, яку роботу виконують діти та в яких умовах. За визначенням МОП, поняття «дитяча праця» охоплює як оплачувану, так і неоплачувану роботу та діяльність, що в психологічному, фізичному або моральному планах пов'язані з небезпечою чи заподіянням шкоди. Це саме така праця, що позбавляє дітей можливості навчатися в школі або змушує їх, крім шкільних занять і домашніх обов'язків, завантажувати себе додатковою роботою. А найгірші форми дитячої праці, крім того, за своїм характером можуть зашкодити здоров'ю, безпеці та моральності дітей. Це робота в понаднормовий час, під землею, з механізма-

диться, на жаль, лише в рамках Програми МОП-ІПЕК і лише в Донецькій та Херсонській областях. Тому, на думку учасників семінару, й інспекції з охорони праці дуже важливо виявляти факти використання дитячої праці і вживати адекватних санкцій відповідно до своїх повноважень.

Проблема ВІЛ/СНІДУ розглядалася спеціалістами з охорони праці не лише з медичної точки зору. МОП ще у 1999 р. визначила, що ця проблема є трудовою. В Україні офіційно зареєстровано понад 140 тис. ВІЛ-інфікованих осіб, а за оцінкою експертів, 1,63% дорослого населення України у найбільш продуктивному віці — від 15 до 49 років — може бути ВІЛ-інфікованим.

Ст. 25 Закону «Про запобігання захворюванню на синдром набутого імунodefіциту (СНІД) та соціальний захист населення» констатує, що

зараження вірусом ВІЛ медичних і фармацевтичних працівників під час виконання ними професійних обов'язків належить до професійних захворювань. В Україні вже зареєстровано 8 випадків ВІЛ-інфікування під час надання медичних послуг. Багато працівників наражаються на цей ризик внаслідок виконання своїх професійних обов'язків, а деякі — через власну ризиковану поведінку. Тому оцінка ризиків ураження вірусом повинна проводитись для кожного робочого місця.

З іншого боку, постає проблема створення належних умов праці для працюючого інфікованого населення. ВІЛ-інфікований працівник перебуває у стані постійного стресу. А будь-який стрес може стати причиною виробничих травм і нещасних випадків.

На семінарі дещо по-новому було розглянуто проблемні напрями, що безпосередньо стосуються охорони праці. Керівники та фахівці навчальних підрозділів експертно-технічних центрів були єдині в думці про необхідність включати в тематику навчань роботодавців і посадових осіб з охорони праці питання дитячої праці та ВІЛ/СНІДУ.

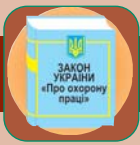
К. ТЕЛИЧКО,
заступник головного редактора журналу «Охорона праці»

29 березня у м. Новодружеську Луганської області загинув восьмикласник, якого найняли розбирати будівлю. Під час робіт обвалилася стіна і завалила школяра. Правоохоронні органи за даним фактом порушили кримінальну справу стосовно чоловіка, який найняв неповнолітніх на роботу. Проводиться слідство.

ми, які створюють вібрацію і шум, робота в сільському господарстві з пестицидами. Такі форми в Україні поширені переважно в неформальній економіці — в сільському господарстві, на шахтах-«копанках», у торгівлі, сфері послуг і розваг. Діти зазвичай працюють неофіційно, без укладання трудових договорів.

Вирішення проблеми пов'язано з інспектуванням робочого місця, його постійним моніторингом, який про-

Коротким рядком

Президент України В. Ющенко
01.04.2009 р.
підписав Закон України
№ 1216-VI «Про ратифікацію
Конвенції Міжнародної
організації праці
№ 184 2001 р.
про безпеку та гігієну праці
в сільському господарстві».

З метою запобігання аваріям і нещасним випадкам, пов'язаним із використанням газу в побуті, а також для удосконалення державного нагляду в газовій галузі у складі теруправління Держгірпромнагляду по Дніпропетровській області створено Дніпропетровську державну інспекцію промислової безпеки та охорони праці в газовій промисловості та житлово-комунальному господарстві. Інспекцію створено на базі газотехнічного відділу, що входив до структури Придніпровської міжрегіональної державної інспекції промислової безпеки та охорони праці у хімічній промисловості теруправління. Її начальником призначено О. Пузікова, який до цього очолював газотехнічний відділ теруправління.

Колектив теруправління Держгірпромнагляду по Луганській області висловлює щирі співчуття начальнику управління О. Труфанову у зв'язку з трагічною загибеллю його сина Олександра.

ТОРЖЕСТВО ЗАКОНУ

У журналі «Охорона праці» (№ 9, 2008 р.) наводився роз'яснювальний лист Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду щодо додержання вимог Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» (далі — Закон) посадовими особами Держгірпромнагляду.

Керівники більшості підприємств із розумінням ставляться до здійснення посадовими особами Комітету нагляду за додержанням законів та інших нормативно-правових актів з охорони праці в частині промислової безпеки, безпечного ведення робіт. Проте у зв'язку з прийняттям Закону, що носить рамковий характер для усіх видів наглядової діяльності в країні, під час проведення перевірок іноді виникають питання щодо законності їх підстав та способу здійснення, також почастишали звернення до суду з цього приводу.

Так, дочірнє підприємство «Ремонтно-будівельне управління» ВАТ «Рівнегаз» звернулося до Рівненського окружного адміністративного суду із позовом про визнання протиправним рішення територіального управління Держгірпромнагляду по Рівненській області щодо проведення перевірки та скасування акта і припису, складених за результатами перевірки.

Підставою оскарження стало: неповідомлення підприємства про проведення планового заходу; невідповідність посвідчення (направлення) вимогам, встановленим ст. 7 Закону (не вказано номер і дату наказу; відсутні вид заходу, підстави для його здійснення, інформація про здійснення попереднього заходу); рішення щодо зупинки експлуатації устаткування було прийнято не керівником територіального органу, як це встановлено пунктом 5 ст. 4 вищезазначеного Закону.

Позиція теруправління щодо правомірності дій під час проведення перевірки на підприємстві ґрунтувалась на ратифікованих Україною Конвенції Міжнародної організації праці № 81 1947 року про інспекцію праці у промисловості й торгівлі та Конвенції № 129 1969 року про інспекцію праці в сільському господарстві.

Постановою суду (наведено далі), яка набрала законної сили, позицію Держгірпромнагляду, а також дії під час проведення перевірки були визнані законними. Тобто фактично підтверджено законність та правильність застосування вимог міжнародного законодавства, чинного на території України, та створено судовий прецедент, який надалі може використовуватись у судовій практиці з метою тлумачення та відповідного застосування положень Закону і ратифікованих Україною Конвенцій МОП № 81 і № 129 як складових національного законодавства.

Мова йде про використання прав, викладених у зазначених вище Конвенціях, які, опираючись на світовий досвід, враховують специфіку нагляду за охороною праці та значно розширюють повноваження посадових осіб Держгірпромнагляду порівняно з визначеними нормами у Законі «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», а саме:

безперешкодно проходити без попереднього попередження та в будь-який час доби на будь-яке підприємство, яке підлягає контролю інспекції;

у випадку інспекційного відвідування повідомити про свою присутність роботодавця або його представника, якщо тільки інспектор вважає, що таке повідомлення не зашкодить ефективності контролю;

вимагати вжиття заходів з метою усунення недоліків, виявлених у будь-якій споруді, обладнанні або методах роботи, а також на сільськогосподарських підприємствах, включаючи використання небезпечних матеріалів або речовин, які інспектор вважає такими, що створюють загрозу здоров'ю чи безпеці;

вживати заходів, які підлягають негайному виконанню, аж до припинення роботи, у разі безпосередньої загрози здоров'ю чи безпеці;

інспектувати підприємства так часто і так ретельно, як це необхідно для забезпечення ефективного застосування відповідних законодавчих положень.

І. КАЛИНОВСЬКА, заступник начальника управління нормативно-правового та юридичного забезпечення Держгірпромнагляду

ПОСТАНОВА ІМЕНЕМ УКРАЇНИ

10 лютого 2009 року

14 год 45 хв

м. Рівне

Рівненський окружний адміністративний суд під головуванням судді Шарапи В. М. за участю секретаря судового засідання Король О. В. та сторін, які беруть участь у справі:

позивача: представник Котовська О. М.,

відповідача: представник Нос М. В.,

розглянувши у відкритому судовому засіданні адміністративну справу за позовом Дочірнього підприємства «Ремонтно-будівельне управління» ВАТ «Рівнегаз» до територіального управління Держгірпромнагляду по Рівненській області про визнання протиправним рішення щодо проведення перевірки та скасування акта і припису № 135п/04-6 від 27.11.2008 року, складених за результатами перевірки,

ВСТАНОВИВ:

Позивач звернувся до суду з позовом про визнання протиправним рішення територіального управління Держгірпромнагляду по Рівненській області щодо проведення перевірки стану промислової безпеки та охорони праці на ДП «Ремонтно-будівельне управління» ВАТ «Рівнегаз» та скасування акта і припису № 135п/04-6 від 27.11.2008 року, складеного за результатами перевірки. В судовому засіданні представник позивача позов підтримав, пояснив суду, що відповідач при здійсненні перевірки 27 листопада 2008 року та, як наслідок, при складанні Акта оперативної перевірки стану охорони праці за № 135/04-6 і винесенні припису щодо усунення виявлених порушень і недоліків у галузі охорони праці діяв всупереч діючому законодавству України. Зокрема, територіальне управління Держгірпромнагляду по Рівненській області не повідомило позивача про проведення планового заходу у встановленому Законом України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» від 05.04.2007 р. за № 877-V порядку. Крім того, пред'явлене направлення головного державного газотехнічного інспектора на проведення заходу не відповідає вимогам ст. 7 вищевказаного Закону, зокрема, не вказаний номер і дата наказу, на підставі якого здійснюється захід органу державного нагляду (контролю), відсутні вид заходу, підстави для його здійснення, інформація про здійснення попереднього заходу. Відповідач усупереч п. 12 ст. 4 Закону № 877 не вніс запис до відповідного журналу проведення перевірок. Позивач наголошує, що за результатами перевірки головним державним газотехнічним інспектором Ящук М. А. було зупинено експлуатацію устаткування без вмотивованого письмового рішення керівника територіального управління Держгірпромнагляду по Рівненській області, що суперечить п. 5 ст. 4 Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності». Відтак позивач вважає, що дії відповідача є протиправними, акт і припис територіального управління Держгірпромнагляду по Рівненській області № 135п/04-6 від 27.11.2008 року грубо порушують вимоги Закону і підлягають скасуванню.

Відповідач позовні вимоги не визнає, вважає їх безпідставними та необґрунтованими і наполягає на тому, що діяв відповідно до Конституції України, норм закону та вимог міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. З огляду на це просить суд у задоволенні позову ДП «Ремонтно-будівельне управління» ВАТ «Рівнегаз» відмовити.

Заслухавши пояснення сторін, повно і всебічно з'ясувавши всі обставини справи в їх сукупності на підставі чинного законодавства, перевіривши їх дослідженими у судовому засіданні доказами, суд вважає, що позов підлягає до задоволення.

Судом встановлено, що 27 листопада 2008 року територіальним управлінням Держгірпромнагляду по Рівненській області в особі головного державного газотехнічного інспектора Ящука М. А. була проведена перевірка стану охорони праці на Дочірньому підприємстві «Ремонтно-будівельне управління» ВАТ «Рівнегаз». При цьому інспектор пред'явив направлення на проведення перевірки за № 341-Н/01-16 від 26.11.2008 року, де зазначено, що на підставі ст. 12 Конвенції міжнародної організації праці № 81 1947 року про інспекцію праці у промисловості й торгівлі, ст. 39 Закону України «Про охорону праці» буде проводитися оперативна перевірка промислової безпеки та охорони праці на території позивача. За результатами даної перевірки інспектором складений Акт оперативної перевірки № 135/04-6 від 27.11.2008 р., в якому описані виявлені порушення, що несуть безпосередню загрозу життю працюючих. Як наслідок, на підставі винесеного припису № 135п/04-6 від 27.11.2008 року головним державним газотехнічним інспектором Ящук М. А. заборонено експлуатацію заточувального верстата в майстерні ДП «Ремонтно-будівельне управління» ВАТ «Рівнегаз».

Дані обставини підтверджені дослідженими в судовому засіданні доказами: копією направлення на проведення перевірки за № 341-Н/01-16 від 26.11.2008 року (а.с.5), копією Акта оперативної перевірки № 135/04-6 від 27.11.2008 року (а.с.6), копією припису № 135п/04-6 від 27.11.2008 року (а.с.7), довідкою з ЄДРПОУ позивача (а.с.8).

Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» визначає правові та організаційні засади, основні принципи і порядок здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, повноваження органів державного нагляду (контролю), їх посадових осіб і права, обов'язки та відповідальність суб'єктів господарювання під час здійснення державного нагляду (контролю).

Державний комітет України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду (далі — Держгірпромнагляд) є спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з промислової безпеки, охорони праці, державного гірничого нагляду та державного регулювання у сфері безпечного поведіння з вибу-

ховими матеріалами промислового призначення та діє на підставі Положення про Державний комітет України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2006 року № 1640.

До основних завдань Держгірпромнагляду, відповідно до Положення, віднесено організацію та здійснення державного нагляду за додержанням законів та інших нормативно-правових актів з питань:

охорони праці в частині промислової безпеки, безпечного ведення робіт юридичними та фізичними особами, які відповідно до законодавства використовують найману працю;

геологічного вивчення надр, їх використання та охорони, а також використання і переробки мінеральної сировини;

промислової безпеки у сфері поводження з вибуховими матеріалами, безпечного проведення робіт з утилізації звичайних видів боєприпасів, ракетного палива та вибухових матеріалів військового призначення.

Згідно з Положенням про Державний комітет України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2006 року № 1640, Держгірпромнагляд має право:

1) безперешкодно відвідувати підприємства, об'єкти виробництва фізичних осіб, які відповідно до законодавства використовують найману працю, та проводити в присутності роботодавця або його представника перевірку додержання законодавства з питань, що належать до його компетенції;

2) видавати в установленому порядку роботодавцям, керівникам та іншим посадовим особам юридичних та фізичних осіб, які відповідно до законодавства використовують найману працю, міністерствам та іншим центральним органам виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевим держадміністраціям та органам місцевого самоврядування обов'язкові для виконання приписи (розпорядження) про усунення порушень і недоліків у сфері промислової безпеки, охорони праці, геологічного вивчення, використання, охорони надр та безпечної експлуатації об'єктів підвищеної небезпеки;

3) забороняти, зупиняти, припиняти, обмежувати експлуатацію підприємств, окремих виробництв, цехів, дільниць, робочих місць, будівель, споруд, приміщень, випуск та експлуатацію машин, механізмів, устаткування, транспортних та інших засобів виробництва, виконання певних робіт, у тому числі пов'язаних з користуванням надрами, застосуванням нових небезпечних речовин, реалізацію продукції, а також скасовувати або припиняти дію виданих дозволів і ліцензій до усунення порушень, які створюють загрозу життю працівників;

4) притягати до адміністративної відповідальності посадових осіб і працівників за порушення законодавства про охорону праці в частині безпечного ведення робіт і законодавства про надра.

Відповідно до норм Закону України «Про охорону праці» Держгірпромнагляд у межах своєї компетенції здійснює державний нагляд за додержанням законів та інших нормативно-правових актів про охорону праці.

Крім того, частиною 3 статті 19 Господарського кодексу України передбачено, що держава здійснює контроль і нагляд за господарською діяльністю суб'єктів господарювання, в тому числі у сферах виробництва і праці — за безпекою виробництва та праці.

Отже, Держгірпромнагляд підпадає під визначення поняття органів державного нагляду (контролю), що вживається в Законі № 877, та є органом державного нагляду (контролю) і у своїй діяльності повинен керуватися даним Законом.

Абзацами 1, 2 та 12 статті 3 Закону № 877 передбачено, що державний нагляд (контроль) здійснюється за принципами пріоритетності безпеки у питаннях життя і здоров'я людини, функціонування і розвитку суспільства, середовища проживання і життєдіяльності перед будь-якими іншими інтересами і цілями у сфері господарської діяльності та дотримання умов міжнародних договорів України.

Частиною першою статті 9 Конституції України, яка є нормою прямої дії, передбачено, що чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України і застосовуються в порядку, передбаченому для норм національного законодавства України.

Статтею 19 Закону України «Про міжнародні договори України» від 29 червня 2004 року № 1906-IV передбачено, що чинні міжнародні договори України застосовуються в порядку, встановленому для норм національного законодавства. Якщо міжнародним договором України, який набув чинності в установленому порядку, встановлено інші правила, ніж передбачені у відповідному акті законодавства України, то застосовуються правила міжнародного договору. А в статті 15 вищевказаного Закону зазначено, що чинні міжнародні договори України підлягають сумлінному дотриманню Україною відповідно до норм міжнародного права.

Конвенція Міжнародної організації праці № 81 1947 року про інспекцію праці у промисловості й торгівлі, згода на обов'язковість якої надана Верховною Радою України відповідно до Закону України «Про ратифікацію Конвенції Міжнародної організації праці № 81 1947 року про інспекцію праці у промисловості й торгівлі» від 08.09.2004 р. № 1985-IV, передбачає забезпечення застосування правових норм у галузі умов праці та охорони працівників під час їхньої роботи.

Однак деякі норми Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» суперечать положенням Конвенції № 81. У даному випадку орган державного нагляду — Держгірпромнагляд у своїй діяльності керується вимогами вищевказаної Конвенції.

Так, посилання позивача на порушення відповідачем при здійсненні перевірки 27.11.2008 року статті 6, частин 1—3 статті 7 Закону № 877 щодо необхідності оформлення наказу та посвідчення (направлення) на проведення перевірки у встановленому порядку, надання копії документа, який є підставою для проведення перевірки, спростовуються вимогами абз. 1 п. 1, пп. «а»

п. 1 ст. 12 Конвенції № 81, якими встановлено, що інспектор праці має право безперешкодно проходити на підприємство і при цьому повинен бути забезпечений лише документами, що засвідчують його повноваження. Такими документами можуть бути службове посвідчення та копії нормативно-правових актів, які встановлюють повноваження, права та обов'язки державного інспектора праці. Оформлення всіх інших документів створює перешкоду інспекторові праці негайно відвідати об'єкт перевірки та забезпечити дотримання роботодавцем вимог законодавства про працю.

Крім того, відповідач не повинен був повідомляти ДП «Ремонтно-будівельне управління» ВАТ «Рівнегаз» про проведення контрольного заходу, як того вимагає частина 4 статті 5 Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», так як підпунктом «а» п. 1 ст. 12 Конвенції № 81 встановлено, що відвідування інспектора праці проводиться без попереднього повідомлення.

Пункт 2 статті 12 Конвенції № 81 передбачає право інспектора праці безперешкодно проходити на підприємство та в разі потреби не повідомляти роботодавця або його представника про свою присутність на підприємстві, а тому і головний державний газотехнічний інспектор при перевірці позивача не зобов'язаний був вносити перед початком перевірки запис до відповідного журналу, що вимагається нормою п. 12 ст. 4 Закону № 877.

ДП «Ремонтно-будівельне управління» ВАТ «Рівнегаз» наголошує на тому, що всупереч п. 5 ст. 4 Закону № 877 головним державним газотехнічним інспектором Ящук М. А. було зупинено експлуатацію устаткування без вмотивованого письмового рішення керівника територіального управління чи його заступника.

Однак варто зазначити, що стаття 13 Конвенції № 81 регламентує право інспектора праці в тому числі давати розпорядження у разі безпосередньої загрози здоров'ю чи безпеці працівників щодо вжиття заходів, які підлягають негайному виконанню. А відтак, судячи зі змісту Акта перевірки та припису, інспектором територіального управління Держгірпромнагляду по Рівненській області були виявлені порушення, які несуть безпосередню загрозу життю працюючих, а тому він і був уповноважений заборонити, припинити експлуатацію заточувального верстата в майстерні підприємства. Крім того, таке право надане інспекторам статтею 39 Закону України «Про охорону праці» від 14.10.1992 р. № 2694-XII, яка, зокрема, передбачає, що посадові особи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці мають право забороняти, зупиняти, припиняти, обмежувати експлуатацію підприємств, окремих виробництв, цехів, дільниць, робочих місць, будівель, споруд, приміщень, випуск та експлуатацію машин, механізмів, устаткування, транспортних та інших засобів праці, виконання певних робіт, застосування нових небезпечних речовин, реалізацію продукції, а також скасовувати або припиняти дію виданих ними дозволів і ліцензій до усунення порушень, які створюють загрозу життю працюючих.

Відтак, з огляду на вищевикладене, територіальним управлінням Держгірпромнагляду по Рівненській області в особі головного державного газотехнічного інспектора Ящука М. А. при проведенні оперативної перевірки ДП «Ремонтно-будівельне управління» ВАТ «Рівнегаз» були дотримані всі вимоги законодавства України в частині, що не суперечать нормам міжнародних договорів, а саме Конвенції Міжнародної організації праці № 81 1947 року про інспекцію праці у промисловості й торгівлі, згода на обов'язковість якої надана Верховною Радою України відповідно до Закону України «Про ратифікацію Конвенції Міжнародної організації праці № 81 1947 року про інспекцію праці у промисловості й торгівлі» від 08.09.2004 року № 1985-IV. А тому підстави для визнання протиправним рішення відповідача щодо проведення перевірки стану промислової безпеки та охорони праці на ДП «Ремонтно-будівельне управління» ВАТ «Рівнегаз» та скасування Акта перевірки № 135/04-6 від 27.11.2008 року, припису № 135п/04-6 від 27.11.2008 року, винесеного за результатами перевірки, відсутні.

Відповідно до вимог ст. 95 Кодексу адміністративного судочинства України понесені позивачем судові витрати не відшкодовуються.

Керуючись статтями 160—163 Кодексу адміністративного судочинства України, суд

ПОСТАНОВИВ:

1. Дочірньому підприємству «Ремонтно-будівельне управління» ВАТ «Рівнегаз» у позові до територіального управління Держгірпромнагляду по Рівненській області про визнання протиправним рішення щодо проведення перевірки та скасування акта і припису № 135/04-6 від 27.11.2008 року, складених за результатами перевірки, відмовити.

2. Постанова набирає законної сили після закінчення строку подання заяви про апеляційне оскарження, якщо таку заяву не було подано. Якщо заяву про апеляційне оскарження було подано, але апеляційна скарга не була подана у встановлений строк, постанова набирає законної сили після закінчення цього строку. У разі подання апеляційної скарги постанова, якщо її не скасовано, набирає законної сили після закінчення апеляційного розгляду справи.

3. Постанова може бути оскаржена до Львівського апеляційного адміністративного суду через суд першої інстанції, який ухвалив постанову. Заява про апеляційне оскарження подається протягом 10 днів з дня її проголошення, а в разі складення постанови в повному обсязі — з дня складення в повному обсязі. Апеляційна скарга на постанову суду першої інстанції подається протягом 20 днів після подання заяви про апеляційне оскарження. Апеляційна скарга може бути подана без попереднього подання заяви про апеляційне оскарження, якщо скарга подається у строк, встановлений для подання заяви про апеляційне оскарження.

*Постанова складена в повному обсязі
13 лютого 2009 року.*

Головуючий

Постанова набрала законної сили 24 лютого 2009 року.

Головуючий

В. М. Шарпа

В. М. Шарпа

ЖУРНАЛ ВИСТУПИВ – ЩО ЗРОБЛЕНО?

У журналі (№ 10, 2008 р.) було надруковано статтю В. Кобця «Антизаконна політика», в якій йшлося про те, що у Шосткинському районі Сумської області внаслідок ігнорування вимог Закону «Про охорону праці» створилася загрозна ситуація на підприємствах агропромислового комплексу.

Як повідомив заступник голови Сумської облдержадміністрації О. Медуниця, у головному управлінні агропромислового розвитку облдержадміністрації розглянуто порушені у статті проблеми. Станом на 01.01.2009 р. проведено певні заходи з виправлення ситуації, що склалася. Зокрема, оновлено інструкції з охорони праці за професіями та видами робіт; до посадових інструкцій комірника, заправника, завідувача ферми у товариствах АФ «Лан», «Україна», «Нива» внесено функції з питань охорони праці. Сумський навчально-виробничий центр провів навчання та перевірку знань з питань охорони праці посадових осіб і спеціалістів управління, підприємств та господарств району (76 керівників та спеціалістів підприємств, із них

56 осіб — за рахунок Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України). Припинено експлуатацію та розпочато ремонт зернотокового устаткування у ТОВ АФ: імені Шевченка, «Осота», «Контакт-плюс», ПП «Онікс». Відновлено стаціонарні перехідні містки в місцях основних проходів через гнозотранспортери на тваринницьких фермах ТОВ АФ імені Шевченка, «Осота», «Контакт-плюс», «Глазівське», «Прогрес». Забезпечено зимовим спецодягом, ліхтарями та свистками охоронців мехдворів на тваринницьких фермах «Осота», «Контакт-плюс», «Глазівське» та «Прогрес».

364 із виявлених 411 порушень законодавчих і нормативних актів з охорони праці усунені у встановлен-

ний термін згідно з приписом. Зараз сільгоспприємства Шосткинського району ведуть польові роботи. Виконано огляд і ремонт 170 одиниць сільськогосподарської техніки та 34 одиниць сільськогосподарського обладнання, під час яких враховано зауваження, зазначені в актах перевірки.

Видано розпорядження голови Шосткинської райдержадміністрації від 29.12.2008 р. № 1087 «Про заходи щодо реалізації державної політики в сфері охорони праці», в якому також враховано зауваження, що стосуються питань охорони праці. Управлінню агропромислового розвитку Шосткинської райдержадміністрації доручено привести службу охорони праці у відповідність до вимог Закону «Про охорону праці» та забезпечити належне фінансування системи охорони праці на підприємствах АПК району. Головне управління агропромислового розвитку облдержадміністрації рекомендувало провести засідання колегії у Шосткинській райдержадміністрації на тему «Про стан охорони праці в агропромисловому комплексі району, виконання законодавчих актів з питань охорони праці, пожежної безпеки та безпеки дорожнього руху».

БЕЗПЕКА ПРАЦІ — СПРАВА ЖИТТЯ

25 квітня минуло 10 років, як пішов з життя ветеран Великої Вітчизняної війни, один з відомих фахівців у галузі охорони праці ЛЕСЕНКО Георгій Васильович — головний технічний інспектор праці, який понад 30 років керував відділом охорони праці Української республіканської ради профспілок.

З іменем Г. Лесенка пов'язана вся діяльність щодо створення, становлення та вдосконалення системи державного нагляду за безпекою праці на виробництві.

Одним із першочергових завдань він вважав ретельний добір, підготовку та підвищення кваліфікації технічних інспекторів праці, брав безпосередню участь у співбесідах і атестації прийнятих на роботу спеціалістів. Про високу кваліфікацію і досвідченість технічних інспекторів свідчить той факт, що після заснування Держнаглядохоронпраці багато з них призначались в органи державного нагляду на керівні посади всіх рівнів.

Характерною рисою Георгія Васильовича був пошук нових форм і методів роботи. Так, за його вимогою після повторного нещасного випадку з тяжкими наслідками обов'язково проводилось комплексне обстеження стану техніки безпеки на підприємстві або на всіх аналогічних виробництвах. У роботі комісії з прийняття в експлуатацію особливо важливих об'єктів брали участь представ-

ПАМ'ЯТІ ТОВАРИША

ники відділу охорони праці Укрпрофради, що позбавляло можливості місцеві органи влади чинити тиск на представників регіональних профспілкових органів.

Особливу увагу Г. Лесенко приділяв якості розслідування нещасних випадків, обліку та аналізу причин виробничого травматизму, об'єктивній оцінці стану безпеки праці на підприємствах. Він був автором багатьох книг та методичних посібників, за якими вчилися і вчать до цього часу фахівці в галузі охорони праці.

Світла пам'ять про Георгія Васильовича Лесенка назавжди залишиться у наших серцях.

ЗАПИТУВАЛИ? ВІДПОВІДАЄМО!

Під час перевірки спеціалістом відділу охорони праці Святошинської районної у м. Києві державної адміністрації видано припис, у якому зазначено, що на підприємстві відсутнє положення, що встановлює систему управління охороною праці підприємства (СУОП).

На нашому підприємстві працює 120 осіб і створено службу охорони праці, яка складається з одного спеціаліста — інженера з охорони праці. Розроблено і затверджено керівником підприємства Положення про службу охорони праці, яким визначені основні завдання, функції та права служби.

Чи потрібно створювати на підприємстві з малою чисельністю працюючих СУОП, якщо створено службу охорони праці, що виконує всі ці функції?

(П. Новіков, інженер з охорони праці ВАТ «Київське автотранспортне підприємство-13056», м. Київ)

Відповідно до ст. 13 Закону «Про охорону праці» роботодавець зобов'язаний створити на робочому місці в кожному структурному підрозділі умови праці згідно з нормативно-правовими актами, а також забезпечити додержання вимог законодавства щодо прав працівників у галузі охорони праці. З цієї метою роботодавець забезпечує функціонування системи управління охороною праці.

Система управління охороною праці (далі — СУОП) — частина загальної системи управління підприємством. СУОП — це сукупність скоординованих дій служб, виробничих підрозділів суб'єктів господарювання, яка передбачає завдання, функції та відповідальність посадових осіб і працівників у галузі охорони праці, включає комплекс взаємопов'язаних заходів на виконання ви-

мог законодавчих і нормативних актів з охорони праці, спрямованих на забезпечення безпеки, здоров'я та працездатності працюючих.

Служба охорони праці підприємства — це тільки одна із складових частин СУОП.

З метою надання методичної допомоги суб'єктам господарювання у створенні СУОП Головою Держгірпромнагляду 7 лютого 2008 р. затверджено Рекомендації щодо побудови, впровадження та удосконалення системи управління охороною праці, розроблені з урахуванням зарубіжного та вітчизняного досвіду, і наказом Комітету від 22.02.2008 р. № 35 доведено до всіх заінтересованих органів та організацій.

Для використання суб'єктами господарювання у своїй роботі Рекомендації розміщено на офіційному веб-сайті Держгірпромнагляду — <http://www.dnopr.kiev.ua> у розділі «Нормативні документи», підрозділі — «Накази».

У нашому місті існувало комунальне підприємство «Гніваньжитлокомунгосп», діяльністю якого було надання послуг (водопостачання, водовідведення, обслуговування житлового фонду міста, благоустрій тощо) підприємствам і жителям міста.

У листопаді 2008 р. рішенням міської ради створено нове комунальне підприємство «Гніваньводопостач». Це окрема структурна одиниця, що не є правонаступником КП «Гніваньжитлокомунгосп». Цим же рішенням всю підприємницьку діяльність, майно, будівлі, споруди, мережі тощо, що належали КП «Гніваньжитлокомунгосп», передано у власність КП «Гніваньводопостач». Усі робітники, інженерно-технічний персонал, фахівці, службовці по переводу перейшли в штат КП «Гніваньводопостач».

Чи дійсні посвідчення про навчання та перевірку знань з питань охорони праці посадових осіб і фахівців новоутвореного підприємства, видані КП «Гніваньжитлокомунгосп» (термін їх дії закінчується у 2011 р.)?

(М. Крикливець, інженер з охорони праці КП «Гніваньводопостач», м. Гнівань Вінницької області)

Відповідно до п. 3.9 Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці, затвердженого наказом Держнаглядохоронпраці від 26.01.2005 р. № 15 та зареєстрованого в Міністерстві юстиції 15.02.2005 р. за № 231/10511 (да-

лі — Типове положення), перевірка знань працівників з питань охорони праці проводиться за нормативно-правовими актами з охорони праці, додержання яких входить до їх функціональних обов'язків.

Як зрозуміло з Вашого листа, питання навчання і перевірки знань з

питань охорони праці стосується категорії посадових осіб, які відповідно до п. 5.5 Типового положення проходять відповідне навчання і перевірку знань стосовно робіт, що входять до їх функціональних обов'язків, безпосередньо на підприємстві.

Згідно з п. 5.7 Типового положення позачергове навчання і перевірка знань посадових осіб, а також фахівців з питань охорони праці проводяться у разі переведення працівника на іншу роботу або призначення його на іншу посаду, що потребує додаткових знань з питань охорони праці.

На підставі вищезазначеного та за умови того, що при утворенні нового підприємства на базі раніше існуючого не були змінені виробничі умови, види робіт, функціональні обов'язки працівників, посвідчення про перевірку знань з питань охорони праці, оформлені в установленому порядку в попередній організації, залишаються дійсними.

У 1982 р. я поїхав у відрядження до Києва. Коли повертались назад, з нами сталася ДТП, в результаті чого я одержав травму через те, що в автомобілі було скло.

Після цієї пригоди відбувся народний суд, за вироком якого воїдй відшкодував мені, як потерпілому, матеріальну шкоду.

Чи маю я право, згідно з Порядком розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві, затвердженим постановою Кабінету Міністрів від 25.08.2004 р. № 1112, після того, як минуло 26 років з дня нещасного випадку, що стався, вимагати від підприємства, на якому я працював, складання акта за формою Н-1?

(Р. Куземко, м. Маріуполь, Донецька область)

Відповідно до п. 26 Порядку розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві (далі — Порядок), затвердженого постановою Кабінету Міністрів від 25.08.2004 р. № 1112, нещасний випадок, про який своєчасно не бу-

ло повідомлено безпосереднього керівника чи роботодавця потерпілого або внаслідок якого втрата працездатності настала не одразу, розслідується і береться на облік згідно з цим Порядком протягом місяця після надходження заяви потерпілого чи особи, яка представляє його ін-

тереси (незалежно від строку, коли він стався).

Разом з тим вважаємо за необхідне зауважити, що у разі якщо роботодавця було своєчасно повідомлено про нещасний випадок, але розслідування не було проведено, на підставі ст. 58 Конституції України нещасний випадок розслідується згідно з вимогами нормативно-правового акта про порядок розслідування, який був чинним на час настання випадку.

Підстав для відмови роботодавця від проведення розслідування та складання відповідних актів чинним законодавством не передбачено.

А. ДЕНЬГІН, перший заступник
Голови Держгірпромнагляду

Згідно з Типовим положенням про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці та Переліком робіт з підвищеною небезпекою (НПАОП 0.00-4.12-05) запис про проведення вступного інструктажу робиться в журналі реєстрації вступного інструктажу з питань охорони праці (додаток 5), що зберігається службою охорони праці або працівником, який відповідає за проведення вступного інструктажу, а також у наказі про прийняття працівника на роботу.

Наказом Державного комітету статистики України від 05.12.2008 р. № 489 затверджено нові типові форми первинної облікової документації зі статистики праці, у т. ч. — новий бланк наказу (розпорядження) про прийняття на роботу за формою П-1, в якому не передбачено місце для відмітки про проведення вступного інструктажу.

Просимо роз'яснити, як застосовувати вимоги НПАОП 0.00-4.12-05 щодо обов'язкової відмітки про проведення вступного інструктажу в наказі про прийняття на роботу за формою П-1 в даній ситуації.

*(С. Кулик, начальник служби охорони праці
ДП «Придніпровська залізниця», м. Дніпропетровськ)*

Пунктом 6.3 Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці, затвердженого наказом Держнагляддохоронпраці від 26.01.2005 р. № 15 і зареєстрованого в Міністерстві юстиції 15.02.2005 р. за № 231/10511 (далі — Типове положення), передбачено робити запис про проведення вступного інструктажу з питань охорони праці як в журналі реєстрації вступного інструктажу, так і в наказі про прийняття працівника на роботу.

Разом з тим наказом Держкомстату України від 05.12.2008 р. № 489 введено в дію з 01.01.2009 р.

Типову форму П-1 «Наказ (розпорядження) про прийняття на роботу», в якій передбачено ознайомлення працівника з умовами праці, але не передбачено здійснення запису про проведення з працівником вступного інструктажу з питань охорони праці.

Відсутність запису про проходження працівником вступного інструктажу в наказі про прийняття на роботу є порушенням Типового положення.

Для врегулювання цього питання Держгірпромнагляд звернувся до Держкомстату з проханням надати роз'яснення, чи не буде порушенням законодавства з питань державної статистики наявність у наказі за

формою П-1 у розділі «Умови прийняття на роботу» запису такого змісту: «Інструктаж з питань охорони праці пройшов».

Згідно з листом Держкомстату від 01.04.2009 р. № 09/4-9/80 нові типові форми первинної облікової документації зі статистики праці передбачають мінімальну кількість реквізитів та показників, рекомендованих для застосування.

При заповненні первинних і статистичних даних за типовою формою первинного обліку за формою П-1 обов'язковими є реквізити, зазначені у згаданій формі, однак при веденні первинного обліку можуть використовуватись й інші показники, передбачені чинним законодавством.

Таким чином, запис у наказі за формою П-1 про проходження працівником вступного інструктажу з питань охорони праці не буде порушенням законодавства з питань державної статистики і відповідатиме п. 6.3 Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці, затвердженого наказом Держнагляддохоронпраці від 26.01.2005 р. № 15 і зареєстрованого в Міністерстві юстиції 15.02.2005 р. за № 231/10511.

Л. БОРЕЦЬКА, начальник відділу
охорони праці управління нормативно-правового забезпечення Держгірпромнагляду

Працівники нашого підприємства у практичній роботі використовують електронно-обчислювальні машини (комп'ютери). Звенигородська СЕС свого часу провела дослідження впливу факторів виробничого середовища і трудового процесу на робочих місцях працюючих з ЕОМ, проведено атестацію робочих місць цих працівників, за результатами чого їм встановлено додаткову щорічну відпустку тривалістю 4 календарних дні.

Потім комбінат закупив ЕОМ з рідкокристалічним монітором і ноутбуки, щодо яких СЕС досліджень не робила. Чи є шкідливою робота з ЕОМ, що мають такі монітори, і ноутбуками, і чи необхідно працюючим з ними надавати додаткові відпустки за умови праці?

(Ю. Милокостий, заступник генерального директора з охорони праці ВАТ «Звенигородський сиробробний комбінат», Черкаська область)

Відповідно до ст. 153 Кодексу законів про працю України на всіх підприємствах, в установах, організаціях мають бути створені безпечні та нешкідливі умови праці. Забезпечення таких умов праці покладається на власника або уповноважений ним орган.

Роботодавець зобов'язаний створити на робочому місці в кожному структурному підрозділі умови праці відповідно до нормативно-правових актів, а також забезпечити додержання вимог законодавства щодо прав працівників у сфері охорони праці (ст. 13 Закону «Про охорону праці»).

Отже, умови праці користувачів персональних комп'ютерів (причому вид монітора не має значення) мають бути приведені у відповідність до вимог Державних санітарних правил і норм роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин (ДСанПіН 3.3.2.007-98) та Правил охорони праці під час експлуатації електронно-обчислювальних машин, затверджених наказом Комітету по нагляду за охороною праці України Міністерства праці та соціальної політики від 10.02.99 р. № 21.

Порушення державних санітарно-гігієнічних норм і правил тягне за

собою дисциплінарну, адміністративну та кримінальну відповідальність відповідно до Закону «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» (ст. 45, 46, 49).

Отже, за умови дотримання вимог зазначених вище нормативних документів робота з використанням персонального комп'ютера не належить до робіт із шкідливими умовами праці.

Працівники, які працюють на електронно-обчислювальних та обчислювальних машинах (незалежно від виду монітора), і яким тривалість щорічної відпустки не визначена іншими нормативно-правовими актами, мають право на щорічні додаткові відпустки за особливий характер праці тривалістю до 4 календарних днів згідно з поз. 58 розділу XXII «Загальні професії за всіма галузями господарства» Списку виробництв, робіт, професій і посад працівників, робота яких пов'язана з підвищеним нервово-емоційним та інтелектуальним навантаженням або виконується в особливих природних і геологічних умовах та умовах підвищеного ризику для здоров'я, що дає право на щорічну додаткову відпустку за особливий характер праці, затвердженого

постановою Кабінету Міністрів від 17.11.97 р. № 1290 (у редакції постанови КМУ від 13.05.2003 р. № 679).

Конкретна тривалість щорічної додаткової відпустки за особливий характер праці встановлюється колективним чи трудовим договором залежно від часу зайнятості працівника в цих умовах (ст. 8 Закону «Про відпустки»). Атестація робочих місць за умовами праці у даному випадку не вимагається.

Згідно з Порядком застосування зазначеного вище Списку, затвердженим наказом Міністерства праці та соціальної політики від 30.01.98 р. № 16 та зареєстрованим Міністерством юстиції 30.01.98 р. за № 58/2498 (із змінами, затвердженими наказом Мінпраці від 04.06.2003 р. № 150 і зареєстрованими у Мін'юсті 18.06.2003 р. за № 496/7817), додаткова відпустка за особливий характер праці надається пропорційно фактично відпрацьованому часу. В розрахунок часу, що дає право працівникові на таку відпустку, зараховуються дні, коли він фактично був зайнятий на роботах із особливим характером праці не менше половини тривалості робочого дня, встановленого для працівників цих виробництв, цехів, професій, посад.

Це означає, що дні, коли працівник перебував на роботах з особливим характером праці менше половини тривалості робочого дня або взагалі не перебував у цих умовах (перебування працівника на листку непрацездатності, у відпустці у зв'язку з навчанням, на навчанні професії тощо), не зараховуються до стажу, що дає право на щорічну додаткову відпустку, передбачену ст. 8 Закону «Про відпустки».

Облік часу, відпрацьованого у зазначених умовах, здійснюється власником або уповноваженим ним органом.

ров'я, освіта та соціальна допомога» зазначеного Переліку лікарі-лаборанти клініко-діагностичної лабораторії міської лікарні не передбачені, права на скорочену тривалість робочого тижня за роботу із шкідливими умовами праці вони не мають.

О. ЧЕРНЕТЕНКО, головний спеціаліст Державної експертизи умов праці України Міністерства праці та соціальної політики

Чи користується пільгою на скорочену тривалість робочого тижня лікар-лаборант клініко-діагностичної лабораторії лікарні, який працює на 1,5 ставки на атестованих робочих місцях, у зв'язку зі шкідливими умовами праці?

(О. Чеботарьов, головний лікар міської лікарні № 3, м. Миколаїв)

Право працівників на скорочену тривалість робочого тижня за роботу із шкідливими умовами праці визначається відповідно до Переліку виробництв, цехів, професій і посад із шкідливими умовами праці, робота

в яких дає право на скорочену тривалість робочого тижня, затвердженого постановою Кабінету Міністрів від 21.02.2001 р. № 163.

Оскільки розділами XXX «Лабораторії» та XXXII «Охорона здо-